

Η φυσιολογία των Ανοιχτών Πανεπιστημίων

Επιρροές στην εκπαιδευτική διαδικασία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Ανοιχτά Πανεπιστήμια(Α.Π.) εδώ και αρκετές δεκαετίες έχουν κάνει αισθητή την εμφάνισή τους στο χώρο της εκπαίδευσης παγκοσμίως. Όλο και περισσότερο κερδίζουν έδαφος συγκριτικά με τα Συμβατικά Πανεπιστήμια, λόγω της φυσιογνωμίας τους.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να αναδείξει τους παράγοντες, κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτισμικούς, που έχουν επηρεάσει με το πέρασ του χρόνου τη φυσιογνωμία των Ανοιχτών Πανεπιστημίων(πρώτο μέρος) και πιο συγκεκριμένα, πώς αυτοί έχουν επιδράσει στην εκπαιδευτική διαδικασία που αξιοποιείται(δεύτερο μέρος).

Η παρακάτω μελέτη έχει βασιστεί σε βιβλιογραφικές αναφορές σχετικά με τα θέματα που εξετάζουμε καθώς και στις επίσημες ιστοσελίδες των Ανοιχτών Πανεπιστημίων: Open University, Athabasca University, Australia Open Universities, University of South Africa, Anadolu University & China Open University. Τέλος, αφού αναφερθούμε στα δύο ζητήματα θα καταλήξουμε στα Συμπεράσματα απ' την μελέτη μας και θα γίνει μια μικρή Ανακεφαλαίωση.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τη φυσιογνωμία ενός Α.Π. είναι πολλοί, όμως εμείς θα μελετήσουμε τους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς. Ανάλογα με την περιοχή που βρίσκεται το εκάστοτε Α.Π. άλλοι παράγοντες επηρεάζουν λιγότερο, άλλοι περισσότερο. Για να είναι πιο εύκολη η μελέτη μας, θα κατηγοριοποιήσουμε τα πανεπιστήμια σε αυτά των ανεπτυγμένων χωρών(Ο.Υ.-Athabasca-Ο.Υ.Α.) και αυτά των αναπτυσσόμενων (UNI.S.A-Anadolu-Ο.Υ.Σ.).

Σε ό,τι αφορά την πρώτη κατηγορία αίτηματα για τη φυσιογνωμία των πανεπιστημίων είναι η ανοιχτότητα, η ισότητα πρόσβασης, η ελευθερία και η δικαιοσύνη στην παροχή ευκαιριών. Στις περιοχές αυτές, η δημιουργία των Α.Π. αποτέλεσε *πολιτική πράξη* που άλλοτε προωθήθηκε από κάποιο κόμμα[Ο.Υ.(Λιοναράκης & Κουστουράκης,2007: 3)], άλλοτε αποτέλεσε μέρος της γενικότερης πολιτικής αντιζέντας(Ο.Υ.Α) κι άλλοτε αποτέλεσε λύση για τη διεύρυνση της τριτοβάθμιας δια βίου συνεχιζόμενης εκπαίδευσης[A.U.(Praxis,2007)].

Επιπλέον, τα Πανεπιστήμια αυτά θεωρήθηκαν απ' τις χώρες τους ως μέσον *οικονομικής ανάπτυξης* κι *επένδυσης στο μέλλον*. Προσέφεραν εξειδικεύσεις για τη βελτίωση και την απόκτηση νέων προσόντων τα οποία θα βοηθούσαν τη χώρα να αναπτυχθεί. Μάλιστα, το Ο.Υ. αύξησε τις δαπάνες στην Ανοιχτή Εκπαίδευση ώστε να αυξηθεί η πρόσβαση και ο αριθμός των τεχνολόγων και επιστημών που θα μπορούσαν να απασχοληθούν προς το συμφέρον της χώρας και την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Έτσι εξηγείται γιατί τα αντικείμενα είναι κυρίως, οικονομικο-κοινωνικο-τεχνολογικού περιεχομένου.

Σχετικά με το *κοινωνικό κομμάτι*, παρατηρούμε πως αυτό επηρέασε εξίσου τα Α.Π., αφού χρησιμοποιούνται ως μέσον εκπαίδευσης σε άτομα εργαζόμενα και με υποχρεώσεις γι' αυτό εμφανίζονται ιδιαίτερα ευέλικτα κι αυτόνομα, με έντονη χρήση των ΤΠΕ, από έγκλειστα άτομα σε

σωφρονιστικά ιδρύματα ενώ υπάρχει μέριμνα για τα Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες.

Στις αναπτυγμένες χώρες τα Α.Π. έχουν να κερδίσουν το στοίχημα των μεγάλων γεωγραφικών αποστάσεων, γι' αυτό χρησιμοποιούν πολύ τις τεχνολογίες και οι φοιτητές, που είναι πιο εξοικειωμένοι με εκπαιδευτικά συστήματα, δεν συνηθίζουν να συμμετέχουν στις συναντήσεις. Τα Α.Π. εδώ, λειτουργούν συμπληρωματικά στη Συμβατική Εκπαίδευση.

Απ' την άλλη μεριά, στις αναπτυσσόμενες χώρες τα Α.Π. αποτελούν μονοπώλιο και υποκαθιστούν τα Συμβατικά. Οι μαθητές σ' αυτές τις χώρες δεν έχουν μάθει να λειτουργούν αυτόνομα και να χρησιμοποιούν ιδιαίτερα τα ΤΠΕ. Τα πολιτισμικά αυτά χαρακτηριστικά έχουν επηρεάσει ως προς τη δημιουργία αρκετών περιφερειακών κέντρων(π.χ.UNI.S.A. 7 περιφερειακά κέντρα-500+ κέντρα εξετάσεων διασκορπισμένα), την παροχή πρόσωπο-πρόσωπο συναντήσεων και διαλέξεων.

Η φυσιογνωμία και εδώ χαρακτηρίζεται απ' την ανοιχτότητα, την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη που πρεσβεύουν, υπερβαίνοντας τις όποιες φυλετικές, θρησκευτικές (UNI.S.A,The history of UNI.S.A), ηλικιακές, χρονικές και γεωγραφικές(MacWilliams,2000) διαφορές των φοιτητών.

Τα προγράμματα που προσφέρονται στα Α.Π. εκτός απ' την οικονομικο-διοικητική έχουν και μια πιο πρακτική προσέγγιση(π.χ. αγροτικές σπουδές, παραγωγικές, γεωργοδασοπονία) γεγονός που δικαιολογείται αν σκεφτούμε πως οι ανάγκες είναι διαφορετικές με αυτές των ανεπτυγμένων χωρών. Σε κάθε περίπτωση, τα προγράμματά τους αναδιαμορφώνονται ανάλογα με τις επιταγές βελτίωσης της ζωής και των αναγκών των φοιτητών(Anadolu, 2016α).

Οι κοινωνικές επιταγές έχουν έντονη επιρροή καθώς υπάρχει μέριμνα για τη δημιουργία προγραμμάτων για τα Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες και τους φυλακισμένους, αφού θεωρείται πως η μόρφωση των δεύτερων θα βοηθήσει στον κοινωνικό μετασχηματισμό (Τόμσον,Χρυσοχόος, 2001:378-379). Εκτός αυτού όμως, κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες, όπως η κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων, η απόκτηση άδειας εργασίας(Le Rux, 2013), η σύνδεση με φυλετικούς αγώνες, η αντιμετώπιση της σεξιστικής βίας και εκμετάλλευσης(UNI.S.A) καθώς και η διάδοση της γνώσης και του πολιτισμού σε συνδυασμό με την

παραγωγή καινοτόμων λύσεων(Anadolu) επηρέασαν σημαντικά την φυσιογνωμία των Α.Π. στις αναπτυσσόμενες περιοχές.

Μέσα απ' τα παραδείγματα των 6 Ανοιχτών Πανεπιστημίων που μελετήσαμε είναι φανερές διάφορες επιρροές κοινωνικο-οικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων στη φυσιογνωμία των Α.Π. γενικά. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, θα δούμε πώς αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν πιο συγκεκριμένα, την εκπαιδευτική διαδικασία.

ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η Εκπαιδευτική Διαδικασία ενός Α.Π. βασίζεται κυρίως στην Εκπαιδευτική Μεθοδολογία και την υποστήριξη που παρέχει στο φοιτητή. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες μετά τη φυσιογνωμία, δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την Εκπαιδευτική Διαδικασία. Για την ορθότερη μελέτη των επιρροών θα διατηρήσουμε τη διπλή κατηγοριοποίηση του προηγούμενου κεφαλαίου.

Αρχικά, σχετικά με τις αναπτυγμένες χώρες το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο επιτρέπουν την παροχή πλήρους αυτονομίας και ευελιξίας στους φοιτητές. Η χρήση των νέων τεχνολογιών είναι ιδιαίτερος διαδεδομένη γι' αυτό χρησιμοποιείται σχεδόν εξ ολοκλήρου, ενώ η πρόσωπο-πρόσωπο συναντήσεις είναι ελάχιστες. Μάλιστα, το επίπεδο των χωρών αυτών επιτρέπει την παροχή ολοκληρωμένου υλικού που καλύπτει τις ανάγκες όλων των φοιτητών(Ο.Υ.). Η υποστήριξη, εδώ αποτελεί κύριο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, παρέχεται με επικοινωνία φοιτητή-καθηγητή και φοιτητή-φοιτητή, με πολλαπλούς τρόπους(σεμινάρια-συναντήσεις-πλατφόρμα), ενώ υπάρχει ειδική μέριμνα για Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες. Στο πλαίσιο της υποστήριξης, εντάσσεται κι ένα εύρος βιβλίων που βρίσκονται στις βιβλιοθήκες και ψηφιακά.

Απ' την άλλη, στις αναπτυσσόμενες χώρες η χρήση των ΤΠΕ δεν είναι αποκλειστική. Η μάθηση που χρησιμοποιείται είναι κυρίως μικτή(O.U.C) ενώ η επαφή πρόσωπο-πρόσωπο πολλές φορές θεωρείται καλύτερη(Anadolu,2016b), γι' αυτό γίνεται χρήση πολλών διαλέξεων, σεμιναρίων, συνεδρίων(UNI.S.A) και υπάρχει έντονη διάχυση προσώπων στα κατά τόπους κέντρα(O.U.C).

Εν αντιθέσει, η υποστήριξη εδώ έχει έντονο κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς παρέχει στους φοιτητές εκτός της κλασσικής ανατροφοδότησης και καθοδήγησης(Kurtyilmaz,2015) επιχορηγήσεις, υποτροφίες, επαίνους, συμβουλευτικές και κοινωνικές παροχές γύρω από διάφορα θέματα που μαστίζουν αυτές τις κοινωνίες(π.χ.AIDS/HIV) και πολλές δραστηριότητες για την ενίσχυση της φοιτητικής κοινότητας(O.U.C) στο πλαίσιο της ενότητας και ισότητας. Οι βιβλιοθήκες υπάρχουν και σ' αυτά τα Α.Π., μόνο που τις περισσότερες φορές έχουν έντυπο χαρακτήρα κι όχι τόσο ψηφιακό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως στα πρώτα βήματα της ΕξΑΕ η τεχνολογική ανάπτυξη επηρέασε τον τρόπο που αυτή διεξαγόταν έτσι, οι πολιτικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτισμικοί παράγοντες μιας χώρας επηρεάζουν τη φυσιογνωμία των Α.Π. που δημιουργούνται.

Κάθε χώρα αναπτύσσει ένα Α.Π. με βάση τις επιταγές της κοινωνίας, των αναγκών που υπάρχουν στο χώρο εργασίας, τις κοινωνικές θεωρίες που θέλει να προωθήσει και τις ανάγκες που υπάρχουν για κατοχύρωση δικαιωμάτων ή αναβάθμιση του λαού γενικά ή ειδικά.

Η οικονομία παίζει εξίσου καθοριστικό ρόλο καθώς συνήθως, το Α.Π. χρηματοδοτείται απ' το κράτος και προωθεί τα συμφέροντά του σε ανθρώπινο δυναμικό και εξειδίκευση εργασίας. Γι' αυτό, στα περισσότερα Α.Π. τα αντικείμενα που προσφέρονται σχετίζονται με τις ανάγκες της περιοχής και τη ζήτηση που υπάρχει. Στις ανεπτυγμένες περιοχές πιο τεχνολογικά κι οικονομικά αντικείμενα ενώ στις αναπτυσσόμενες πολλά πρακτικά, γεωργικά κτλ.

Το μορφωτικό επίπεδο του λαού, η εμπειρία που έχει στην εκπαίδευση, οι γνώσεις και οι παροχές γύρω απ' τις νέες τεχνολογίες αποτελούν λίγα απ' τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τη φυσιογνωμία των Α.Π. Εκτός απ' αυτήν βέβαια, εξίσου επηρεάζεται η εκπαιδευτική διαδικασία η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με τους παραπάνω παράγοντες.

Σε κάθε περίπτωση, γίνεται φανερό πως δε μπορείς να δεις την ίδρυση, τη στερέωση, ανάπτυξη και εκπαιδευτική πολιτική ενός Α.Π. ξέχωρα απ' το γενικότερο κοινωνικο-οικονομικο-πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσεται καθώς αλληλεπιδρούν, φέρνοντας πολλές φορές καινοτόμες αλλαγές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Anadolu, (2016a). Vision and Mission. Ανακτήθηκε από τον δικτυακό τόπο: <http://www.anadolu.edu.tr/en/about-anadolu/institutional/vision-and-mission>).
2. Anadolu, (2016b). Learning Environments. Ανακτήθηκε από τον δικτυακό τόπο: <https://www.anadolu.edu.tr/en/open-education/learning-environments>
3. Kurtyilmaz, Y. (2015). Counselor trainees' views on their forthcoming experiences in practicum course. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61, 155-180. Ανακτήθηκε από τον δικτυακό τόπο: <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2015.61.9>
4. Le Roux, H.E. (2013). *Between Complicity and Resistance: A Social History of the University*. Presses in Apartheid South Africa, PhD Thesis. University of Pretoria.
5. Macwilliams, B. (2000). Turkey's Old-Fashioned Distance Education Draws the Largest Student Body on Earth, *The Chronicle of Higher Education*. Ανακτήθηκε από τον δικτυακό τόπο: <https://business.highbeam.com/434953/article-1G1-65772374/turkey-oldfashioned-distance-education-draws-largest>
6. PRAXIS (2007). *Mapping the field: A framework for measuring, monitoring and reporting on adult learning in Canada*. Ottawa, ON: Canadian Council on Learning.
7. UNISA (2008). Open Distance Learning Policy

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Λιοναράκης, Α. & Κουστουράκης, Γ. (2007). Ένα μοντέλο αναφοράς της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσα από την περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: μια ιστορική - κοινωνιολογική προσέγγιση.
2. Τόμσον Ι., Χρυσόχοος Ιω. (2001). Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και η Σημασία της δια βίου Μάθησης. (Η περίπτωση της UNISA, του Nelson Mandela και των πολιτικών κρατουμένων στο Robben Island). Στο: Α. Λιοναράκης (επιμ) Πρακτικά εισηγήσεων – 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης . Πάτρα: Ε.Α.Π. Τόμος Α. (σελ 378-379)

(Υ.Γ.: Οι λέξεις είναι 1.200 έως τα Συμπεράσματα. Δε μπορούσα να κάνω κάτι καλύτερο καθώς μετά θα ήταν ελλιπές το περιεχόμενο, κατά τη γνώμη μου. Καλές Γιορτές και Καλή Χρονιά με υγεία!)